

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΘΕΑΤΡΩΝ.

ΦΙΛΑΡΧΟΣ. Εἶναι καὶ ἐν ἄλλο μέσον διορθώσεως τοῦ λαοῦ, τὸ ὁποῖον ἀπορῶ πῶς ἐλησμόνησες.

ΦΥΞΑΡΧΟΣ. Ποῖον;

ΦΙΛ. Τὰ θεάτρα. Καλὸν ἦτο ν' ἀνοιχθῶσι καὶ θεάτρα, νὰ παίζωνται τραγωδίαί, κωμῆδίαί, ἀκόμη καὶ ἡ Ὀπερα. Ὡ τί ὄραϊον πρᾶγμα ἡ Ὀπερα! Ἐνθουοῦμαι καὶ ποθῶ πολλάκις τὴν Ὀπεραν τῶν Παρισίων.

ΦΥΞ. Ἄν εἶσαι, βλέπω, τῆς αὐτῆς γνώμης μὲ τὸν ὅστις ὠρίζε τὴν Ὀπεραν, μεγαλοπρεπῆ μωρίαν, φορτωμένην ἀπὸ μουσικῆν, ὀρχήσεις, μηχανάς, καὶ σκηνογραφίας, μωρίαν ὅμως.

ΦΙΛ. Καλὲ, τί λέγεις, δὲν σ' ἀρέσκουν τὰ θεάτρα, εὐρημα καὶ παίγιον τερπνὸν τῶν προγόνων μας;

ΦΥΞ. Ἄν κατηγορῶ τὰ θεάτρα· τὴν ἀρρώστίαν τῶν θεάτρων φοβοῦμαι, ἀρρώστίαν, ἣτις ἐθανάτωσε τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων. Μεγάλῃ μας δυστυχία, εἰν ἀρχίσωμεν τὴν πολιτείαν μας ἀπὸ τὰ καταλύσαντα ἄλλας πολιτείας κακά. Ὑπὲρ τὰ τετρακόσια ἔτη ἔζησαν οἱ Ῥωμαῖοι χωρὶς θεάτρα· ἔδλον ἐκεῖνο τὸ χρονικὸν διάστημα ἐφάνη ὁ καλὸς χρόνος τῆς διαγωγῆς των. Τὰ θεάτρα μετὰ ταῦτα ἐγέννησαν κατὰ μικρὸν τὴν θεατρομανίαν, ἣτις ἔκαμε τὸν ἄνθρωπον νὰ προσκολλᾶται εἰς ἐκεῖνον ἀπὸ τοὺς ἀρχοντας ἢ στρατηγοὺς του, ὅστις ἦτο πλέον ἄσωτος εἰς τὰς δαπάνας τῶν θεαμάτων, καὶ τέλος νὰ καταφρονήσῃ τόσον τὴν ἐλευθερίαν, ὅσον νὰ μὴν ἐπιθυμῇ πλέον ἄλλο πλὴν ἄρ τ σ ν καὶ θ ε α τ ρ α, ὡς ἔλεγεν ὁ Ἰουβενάλιος. Τίς δὲν ἐπαρτήρησε τὴν θεατρομανίαν τῶν Ἀθηναίων εἰς τοὺς ἐσχάτους χρόνους τῆς ἐλευθερίας των; αὐτὰ τὰ διωρισμένα εἰς πολέμους χρείας ἀργύρια, ἀπὸ στρατιωτικὰ ἐμετάβαλαν οἱ κατάρατοι δημαγωγοὶ μὲ νόμοι εἰς θεωρικά, διὰ νὰ ἐμβαίνωσιν ἀμίσητος εἰς τὰ θεάτρα καὶ οἱ πτωχοὶ δημοτικοί, ἤγουν διὰ νὰ γίνωνται ἐπιπλέον ἀργότεροι, ἔ ἀκολούθως ἐπιθυμηταὶ τῶν ἄλλοτριῶν κόπων. Θάνατον ἔορισαν ζημίαν, ἂν ἐτόλμα τις νὰ προβάλλῃ νὰ μεταφερθῶσι τὰ θεωρικά εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν ὀφέλειαν καὶ χρῆσιν.

ΦΙΛ. Κατὰ τὴν γνώμην σου λοιπὸν, δὲν πρέπει νὰ ἔχωμεν θεάτρα· τῆτο μὲ κακοφαίνεται. Πῶς ἔχομεν ν' ἀποκτήσωμεν Σοφοκλέας, Εὐριπίδας, Μενάνδρους, καὶ τόσους ἄλλους ἐνδόξους τραγικοὺς καὶ κωμικοὺς ποιητάς, χωρὶς θεάτρα;

ΦΥΞ. Ἄν ἀποβάλλω ὁλότελα τὰ θεάτρα· ἀλλὰ δὲν θέλω οὔτε νὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὴν περὶ θεάτρων φροντίδα, ἔχοντες τόσα ἄλλα

φροντίδος ἀξιώτερα πράγματα, οὔτε νὰ τὰ καταστήσωμεν, ὡς εἶναι τὰ πλείότερα τῆς Εὐρώπης.

ΦΙΛ. Τῶντι! ἐνθουοῦμαι τώρα, ὅτι τὰ κατηγοροῦσε ἔ ὁ περίφημος Ῥουσσῶς, φοβούμενος μὴ τὰ δεχθῶσιν οἱ Γενεναῖοι συμπολιταὶ του.

ΦΥΞ. Καὶ εἶχε δίκαιον· εἴθε ἤκουαν τὴν συμβουλὴν του! Ἀλλὰ ποίαν χρεῖαν ἔχομεν ἡμεῖς τῆς ρουθεσίας τοῦ Ῥουσσῶ; Ἄν μᾶς λείπουν προγονικά παραδείγματα ἔ νθετήματα ἀρκετά, ὡς ἔλεγεν ὁ Δημοσθένης, νὰ μᾶς καταστήσωσιν εὐδαίμονας.

ΦΙΛ. Ἐκατηγόρησε κάνεις ἀπὸ τοὺς παλαιῆς μας τὰ σκηνικά δράματα;

ΦΥΞ. Αὐτὸς ὁ φιλόσοφος νομοθέτης, ὁ Σόλων· ἀνέγνωσες βέβαια τὸν βίον του γραμμένον ἀπὸ τὸν Πλούταρχον. Ἡ περὶ θεάτρων κρίσις τοῦ Πλάτωνος δὲν εἶναι πλὴν ἐξηγήσις τῆς γνώμης τοῦ Σόλωνος, τόσον πλέον ἀξιόλογος, ὅσον χωρὶς τὴν ὁδηγίαν αὐτῆς δὲν ἦθελ' ἴσως συντάξῃν τὴν ὠραίαν κατὰ τῶν θεάτρων ἐπιστολήν, τὴν πρὸς τὸν Λαλαμβέρτην, ὁ περίφημος Ῥουσσῶς. Ἡ μεγίστη μας καὶ ἀναγκαιοτάτη χρεῖα τὴν σήμερον εἶναι νὰ εἰσαξῶμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰς τέχνας, κατὰ τὸν φρόνιμον νόμον τοῦ Σόλωνος, νὰ προσηλώσωμεν τῶν πολιτῶν τὴν ἐπιμέλειαν εἰς αὐτάς, καὶ ὄχι νὰ αὐξάνωμεν τὰς ἀφορμὰς τῆς ἀργίας μὲ τὰ σκηνικά θεάματα, τόσον ἐπικινδυνώτερη παρὰ τὰ παλαιά, ὅσον ἀναβαίνουν σήμερον καὶ γυναῖκες εἰς τὴν σκηνήν.

ΦΙΛ. Τοῦτο ὅμως ἔκαμε τῶν νεωτέρων τὰ θεάτρα καὶ τερπνότερα καὶ πολὺ πιθανώτερα παρὰ τὰ παλαιά. Ἄνδρες μιμούμενοι γυναῖκας δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κάμωσι τὴν μίμησιν τελείαν.

ΦΥΞ. Ἐπειδὴ γνωρίζεις τὰ σημερινὰ τῆς Εὐρώπης θεάτρα, δὲν σε λανθάνει βέβαια, ὅτι ἡ βασιλεύουσα εἰς τοὺς σκηνικοὺς ἀρετὴ δὲν εἶναι ἡ σωφροσύνη, οὐδ' ὅτι πολλὰ δράματα δὲν εἶναι σωφροσύνης διδακτήρια.

ΦΙΛ. Ἐχεις τί δίκαιον εἰς τῆτο· πολλὰ θεάτρα ὀλίγον διαφέρουν ἀπὸ τὰ πορνοστάσια· μ' ὄλον τοῦτο. . . .

ΦΥΞ. Τολμηρότερον ἔ σαφέστερον ἐξηγεῖσαι σὺ παρ' ἐμέ. Εἶπέ με λοιπὸν, ἂν συμφέρωσιν εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος τὰ θεάτρα. Ἡ κατάστασις μᾶς, φίλε, σήμερον ὁμοιάζει κατάστασιν ἀρρώστου, ἀναλαμβάνοντος ἀπὸ μακρὰν ἀσθένειαν. Καθὼς οὗτος κινδυνεὺει νὰ ἀφανίσῃ τὴν ἀκόμη ἀστερεώτερον ὑγίαν του, εἰν ἀπροφυλάκτως μεταπηδήσῃ ἀπὸ τὴν ἀρρωστικὴν ἀναγκασμένην δίαιταν εἰς ἄλλας τὰς συγχορημένας εἰς τοὺς ὑγιαίνοντας ἀπολαύσεις.

τὸν αὐτὸν κίνδυνον τρέχομεν καὶ ἡμεῖς, εἰάν πάραυτα δοθῶμεν εἰς δόσας ἢ ἐλευθερία συγχωρηθῶμεν ἀπολαύσεις. Οἱ νέοι μας, συχνάζοντες τὰ θεάτρα μὲ τὴν ἡδονήν, ὅσην φυσικὰ προσξενῶν ὅλα τὰ νεοφανῆ, κινδυνεύουν νὰ φθειρῶσιν ἢ καὶ νὰ ἀμελήσωσιν ὀλίτελα τὴν ἀπαραιτήτως ἀναγκαίαν παιδείαν εἰς τοὺς μέλλοντας καὶ θέλοντας νὰ ἦναι ἐλεύθεροι. Οἱ σκηρικοὶ μας, ὄντες νέοι καὶ νέοι Ἕλληνες, πρέπει ν' ἀφίνωσι τὰς ἄλλας ἀναγκαίας εἰς τὴν παροῦσάν μας πτωχείαν ἐργασίας, καὶ τὰ οἰκιακὰ ἀπλᾶ τῶν ἡθῆ, διὰ νὰ ἐνασχολῶνται εἰς τὰ ἔργα καὶ ἡθῆ τῆς σκηρῆς, νὰ μιμῶνται αὐτοὶ τὰ γέλοια ἢ τὰ λυπηρὰ, διὰ νὰ κινῶσιν εἰς γέλωτα ἢ συμπάθειαν τοὺς ἄλλους, νὰ χαίρωνται τοὺς κρότους, ἢ νὰ ὑποφέρωσι τοὺς συριγμοὺς τῶν θεατῶν, δι' ἀργυρίου, εἰς ἓνα λόγον, νὰ γίνωνται καταφρονητοί.

ΦΙΛ. Ἀπορῶ βλέπων ὅτι ἔχεις καὶ σὺ τὴν αὐτὴν κατὰ τῶν σκηρικῶν πρόληψιν, τὴν ὁποίαν ἔχουν ἀκόμη καὶ μεταξὺ τῶν φωτισμένων ἐθνῶν ὄχι ὀλίγοι.

ΦΥΞ. Τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ Σόλων, ὁ Πλάτων, ὁ Δημοσθένης, ὁ Ἰσοκράτης, οἱ ὀλίγοι φρόνιμοι ἄνδρες, ὅσοι ἐσώζοντο ἀκόμη εἰς τὰς Ἀθήνας, τὴν ὁποίαν ἔχεις, φίλε, χωρὶς νὰ τὸ ὁμολογῆς καὶ σὺ.—ΚΟΡΑΗΣ.

ΒΑΣΙΛΕΙΣ.—Ἄπο παρατηρήσεις περὶ βασιλέων ἔκαμεν εἰς ἀυλικὸν τινὰ ἐμπειρὸς τις πολιτικός, ὁ Λουξ' Ἀλβας.—Οἱ βασιλεῖς, ὅσοι προσποιούνται νὰ ἔχωσιν οἰκειότητα μὲ τοὺς συντρόφους αὐτῶν, μεταχειρίζονται τοὺς ἀνθρώπους ὡς πορτογάλλια, τὰ ὁποῖα λαμβάνειν εἰς τὰς χεῖρας, διὰ νὰ πιπιλιῶσι καλά τὸν χυλὸν αὐτῶν, ἔπειτα δὲ τὰ ἀποφίλτων. Πρόσεχε μὴ κάμῃ τὸ αὐτὸ πρὸς σὲ ὁ βασιλεὺς· φυλάττου μὴπως ἀναγνώσῃ ὅλους τοὺς διαλογισμοὺς σου· διότι, εἰάν κατορθώσῃ τοῦτο, θέλει σὲ ρίψει εἰς τὸ ὄπισθεν τοῦ κιβωτίου τοῦ, ὡς βιβλίον, ἐκ τοῦ ὁλοίου ἀνέγνωσεν ἀρετὰ.

ΟΠΟΙΑΙΔΗΠΟΤΕ καὶ ἂν ἦναι αἱ διασκεδάσεις σου, μὴν ἀργῆς νὰ ἐπιστρέφῃς ἀπὸ τὰς τοῦ σώματος εἰς τὰς τοῦ νοῦς· τοῦτον γυμνάζε ἡμέραν καὶ νύκτα. Ὁ νοὺς τρέφεται εὐθιγῶς· οὔτε ψύχος, οὔτε θερμότης, οὐδ' αὐτῇ ἢ ἡλικία, ἐμπορεῖ νὰ διακόψῃ τὴν γυμνασίαν ταύτην· ἀφιέρουε λοιπὸν ὅλας σου τὰς φροντίδας εἰς κτήμα, τὸ ὁποῖον βελτιόνηται καὶ εἰς αὐτὸ τοῦ τὸ γῆρας.—ΣΕΝΕΚΑΣ.

ΚΑΛΙΟΝ νὰ μὴν ἔχη τις τι νὰ κάμῃ, παρὰ νὰ μὴ κάμῃ τι.

Ο ΔΕΡΒΙΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΛΑΤΙΟΝ.

ΔΕΡΒΙΣΗΣ τις, περιερχόμενος τὴν Ταρταρίαν, ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν Βάλκαν, καὶ εἰσῆλθε κατὰ λάθος εἰς τὸ παλάτιον τοῦ βασιλέως, νομίσας αὐτὸ δημόσιον ξενοδοχεῖον. Ἀφοῦ δ' ἐκύτταξε τριγύρω μερικὴν ὥραν, ἐμβῆκεν εἰς μακρὰν τινὰ στοάν, ὅπου κατέβαλε τὸ δισσάκιόν του, καὶ ἐξήπλωσε τὸν τάπητα, διὰ νὰ καθίσῃ καὶ νὰ ἀναπαυθῇ. Μετ' ὀλίγον ἀφοῦ ἔλαβε τὴν θέσιν ταύτην, ἐπλησίασε πρὸς αὐτὸν εἰς τῶν φυλάκων, καὶ τὸν ἠρώτησε, τί ἤθελεν. Ὁ Δερβίσης τὸν ἀπεκρίθη, ὅτι ἐσκόπευε νὰ περάσῃ τὴν νύκτα εἰς αὐτὸ τὸ ξενοδοχεῖον. Οἱ φυλάκες, μὲ τρόπον πολλὰ θυμωμένον, εἰδοποίησαν αὐτὸν ὅτι ὁ οἶκος, εἰς τὸν ὁποῖον εὐρίσκετο, δὲν ἦτο ξενοδοχεῖον, ἀλλὰ τὸ βασιλικὸν παλάτιον. Ἐτυχε δὲ εἰς τὸ διάστημα τῆς ἀμφισβητήσεως νὰ περάσῃ καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτὸς διὰ μέσου τῆς στοᾶς, καὶ, μεδιάσας εἰς τὸ σφάλμα τοῦ Δερβίσιου, τὸν ἠρώτησε, πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ἦναι τις τόσοσ ἡλίθιος, ὥστε νὰ μὴ διακρίνῃ παλάτιον ἀπὸ ξενοδοχεῖον. Ὁ Κύριε, εἶπεν ὁ Δερβίσης, ὅτε με ἄδειαν νὰ ἐρωτήσω τὴν μεγαλειότητά σας μίαν ἢ δύο ἐρωτήσεις. Τίνες κατέλυναν εἰς τὸν οἶκον τοῦτον, ὅτε πρῶτον οἰκοδομήθη; Ὁ βασιλεὺς. Καὶ τίς, εἶπεν ὁ Δερβίσης, κατέλυσεν ἐδῶ τελευταῖος; Ὁ πατὴρ μου, ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς. Ποῖος δὲ, ἐπρόσθεσεν ὁ Δερβίσης, καταλύει ἐδῶ τώρα; Ἐγώ, τὸν εἶπεν ὁ βασιλεὺς. Καὶ ποῖος, ἠρώτησεν ὁ Δερβίσης, θέλει καταλύσειν ὑστερον ἀπὸ σέ; Ὁ νέος πρίγκιψ, ὁ υἱὸς μου, ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς. Ἄ! λοιπὸν, μεγαλειότατε, ἐσυμπέρανεν ὁ Δερβίσης, οἶκος, ὁ ὁποῖος τόσοσ συνεχῶς ἀλλάσσει τοὺς κατοικοὺς αὐτοῦ, καὶ δέχεται ἀδιακόπως νέους ξένους, δὲν εἶναι παλάτιον, ἀλλὰ ξενοδοχεῖον.

Τὸ πρῶτον πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἐνσταλάζεται εἰς τὰ πνεύματα τῶν τέκνων, εἶναι νὰ φοβῶνται τὸν Θεόν. Τοῦτο εἶναι ἡ ἀρχή, τὸ μέσον, καὶ τὸ τέλος τῆς σοφίας. Ἐπειτα, ποιεῖ νὰ παρακινῶμεν αὐτὰ νὰ φέρονται εὐνοϊκῶς πρὸς ἀλλήλα. Χρηάζεται δὲ καὶ μεγίστη προσοχὴ μὴ συνομιλῶμεν περὶ ἀνεπιβλῶν ὑποθέσεων ἐνώπιον αὐτῶν, καθότι διαρκεῖς ἐντυπώσεις γίνονται εἰς τρυφερωτάτην ἡλικίαν· ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἡ συνομιλία μας πρέπει νὰ ἦναι πάντοτε χρηστὴ καὶ διδακτικὴ. Ἐξ αὐτῆς ὠφελοῦνται τὰ μέγιστα, ἂν καὶ ἀνεπαίσθητος· διότι βεβαίωτατον εἶναι, ὅτι τὰ τέχνα λαμβάνει τὴν πρὸς τὸ καλὸν ἢ τὸ κακὸν κλίον, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοῶμεν.